UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

S[e]c[und]a de iure q[ui]ritu[m] siue Romanoru[m] ipsum p[er] species definie[n]s.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

minia[a]: federa pacis: īducie: † legatoꝝ[b] nō violandoꝝ religio: connubia inter alienigenas[c] prohibita. Hoc inde ius gētium appellatur: qꝛ eo iure omnes fere gentes vtuntur.

Quid ſit ius militare.

Ius militare eſt belli īferēdi ſolēnitas: federis[d] faciēdi nex⁹: ſigno dato egreſſio ī hoſtē, vl' pugne cōmiſſio. Itē ſigno dato receptio. Itē flagitij militaris diſciplina ſi locus deſeratur[e]. Item ſtipēdioꝝ modus[f]: dignitatū[g] gradus: p̄mioꝝ honor: veluti cuꝫ corona[h] vel torques[i] donatur Itē p̄de deciſio: et ꝑ pſonarū qualitatib⁹ et laboribus iuſta diuiſio, ac principis[k] portio.

Quid ſit ius publicum.

Ius publicū[l] ē ī ſacris ⁊ ſacerdotib⁹ ⁊ mgr̄atib⁹

Quid ſit ius quiritum.

Ius qritū[m] eſt ꝑprie romanoꝝ: qd̄ nulli[n] tenēt niſi qrites. i. romani. ‡ In q̊ agit̄ de legitimis[o] hr̄ditatib⁹: vel curatio̅ib⁹: vl' de cōtractibus: de tutelis: de vſucapionibus[p] q̄ iura apud nullū alium pplm̄ repiunt̄, ſꝫ ꝓpria ſūt romanoꝝ, ⁊ ī eos ſolos ꝯſtituta.

Diſtinctio.ij.

Conſtat[q] aūt ius qritu ꝫ ex legib⁹, et plebiſcitis, et ſenatuſcōſultis ⁊ cōſtōnibus pricipum, ex edictis ſenatoꝝ ſiue reſpōſis prudentū.

Quid ſit lex.

Lex eſt cōſtitutio ppl'i[r] q̄ maiores[ſ] natu ſimul cū plebibus aliquid ſanxerūt.

Quid ſit plebiſcitum.

Plebiſcita[t] ſūt q̄ plebes tm̄ cōſtituūt: ⁊ vocātur plebiſcita eo ꝙ ea plebs ſciat vel ꝙ ſciſcitat̄ ⁊ rogat vt fiāt.

Quid ſit ſenatuſconſultū.

Senatuſconſultū eſt qd̄ tm̄ ſenatores ppl'is conſulendo decernūt. ‡ Quid ſit conſtitutio vel edictum.

Conſtitutio[v] vl' edictū eſt qd̄ tm̄ rex vel imperator conſtituit vel edidit.

Que ſunt rn̄ſa prudentū.

xvij. qō. iiij. ſi q̇s ſeruū. ſed ſi bellū non eſt iuſtū, licitum eſt ei fugere dum pōt: vt. ff. de capti. nihil intereſt. Io.

a Poſtliminia. Poſtliminium eſt ius quo reſtituitur alicui res quā per captiuitatē amiſerat: vt. xvj. q. iij. prima actione. ⁊. xxxiij. qō. j. cū per bellicam. niſi ſint arma que nō reſtituunt̄ qꝛ illa turpiter amiſit: vt. ff. de captiuis. l. ij.

b Legatoꝝ. ſi q̇s legatū vel amicoꝝ vel hoſtiū impedit, ſm̄ canones excōicat̄: vt. xciiij. diſt. ſi q̇s. xxiiij. qō. iij. ſi q̇s. ſm̄ leges tradit̄ hoſtib⁹: vt ſit ſeruus illorum. ff. de leg. l. vlt. Io.

c Alienigenas. vt. xxviij. q. j. caue. et ca. ſequen.

Ius militare. ¶ Caſus. Hic oſtendit Iſid. que ſpectāt ad ius militare: videlꝫ belli inferēdi ſolennitates: federis faciendi nexus ⁊c.

d Feder̄. i. pacis cōponende.

e Deſerat̄. ſm̄ canones q̇ fugit in bello publico infamis eſt: vt. vj. q. j. infames. ſm̄ leges capite punitur: vt ff. de re mili. oē. §. qui in acie. Ioan.

f Mod⁹. j. xij. qō. ij. vulterane. ⁊ j. xvj. q. vlti. ca. j. ⁊ ca. contra.

g Dignitatuꝫ. Quis ſit dignior vel ſuperior alio.

h Cum corona. Id eſt maius munus.

i Vel torques. ‡ Id eſt minus munus.

k Ac principis portio. Nō ergo oīa q̄ capiunt̄ in bello ſunt p̄ncipis. et ſic eſt ꝫ. xxiij. q. v. dicat. vbi dr̄ ꝙ regis ſunt oīa. Sed dic ꝙ principis ſunt oīa quo ad tuitionem: ſed ipſe tenetur ea diuidere ſm̄ merita perſonaꝝ. xij. q. ij. vulterane. et ca. conceſſo.

Ius publicū. ¶ Caſus. Ius publicum conſiſtit in ſacris ſacerdotibus ⁊ magiſtratibus: quia ſi aliquis iſtos vel alias publicas perſonas offendit, ius publicuꝫ eſt, et contra publicum facit: cum he perſone principaliter ad ſtatum reipublice ſpectent.

l Ius publicum. Unde qui ledit ſacerdotes vel res ſacras, ab omnibus tanq̄ꝫ pro publico crimine poteſt accuſari: arg. ij. q. j. in primis.

Ius quiritū. ¶ Caſus. Hoc ca. diuidit̄ in duas partes. In prima dr̄ ꝙ ius quiritū eſt ꝑprie romanorum, quod nulli habent niſi romani, vel eis ſubiecti. In ſcd̄a dicit̄ ꝙ iure romanoꝝ agitur de legitimis hereditatibus, de curationibus, ⁊ tutelis, ⁊ de vſucapionib⁹ que omnia tm̄ romanis cōpetunt. Scd̄a ibi: In quo.

m Ius quiritum. a Quirino. i. Romulo.

n Qd̄ nulli. Contra. C. de iude. iudei. vbi dr̄ ꝙ iudei vtunt̄ romano iure. Sed ibi oēs vocant̄ romani ſubiecti romano īperio: ꝓut dr̄. Propriū romanoꝝ eſt hr̄e filios in ptāte: ꝓut etiā gētiles ſunt ſub romano imperio. nā imperator eſt p̄nceps totius mūdi: vt. vij. qō. j. in apibus. † licꝫ in diuerſis ꝓuincijs diuerſi reges ſub eo cōſtituti ſunt. vj. qō. iij. ſcitote. et. ff. ad le. rho. de iac. q̄ le. uāde. ⁊. l. deprecatio. Qui ergo non vult eē ſub romano imꝑio, nec hereditatē habere pōt, nec alia que hic de iure romano enumerātur. arg. viij. diſt. quo iure.

o De legitimis hereditatib⁹. ab inteſtato vl' ex teſtō delatis. Et hereditas eſt ſucceſſio in vniuerſum ius qd̄ defunctus habuit tp̄e mortis: vel qd̄ ſupereſt deducto ere alieno.

p De vſucapionibus. Uſucapio eſt acq̇ſitio dn̄ij ꝑ continuatione poſſeſſionis temporis lege definiti. ff. de vſu. l. iij. ‡

Conſtat aūt. ¶ Hec diſtinctio diuidit̄ in duas partes. In prima pte ponit q̄nq̄ d̄rias ſecularium legū. Scd̄a ibi: Quedā. Ioan. de fan.

Caſus. In ſuperiori diſt. facta fuit mētio de iure quiritū. ideo Gra. annectit ſcd̄am diſt. in qua oſtēdit ꝙ ius quiritū cōſtat ex legib⁹ plebiſcitis ⁊ ſenatuſcōſultis conſtitutionib⁹ principū, edictis ſenatoꝝ, ⁊ prudentū rn̄ſis. Interſerit etiā de quibuſdā legibus q̄ a noībus ꝯditoꝝ nominantur: vt conſulares et tribunitie ⁊c.

q Cōſtat. In hac ſecunda diſtin. agitur que ſint partes ſiue ſpecies romani iuris: agit̄ etiā quare leges conſulares vel tribunitie vel alie ſic ſunt appellate ⁊c.

r Lex eſt. Populi. olim ppl's ſtatuit leges: ſꝫ hodie nō: qꝛ trāſtulit hāc ptātē in imꝑatorē: † vt inſtit. de iur. na. §. ſed qd̄ principi. Uel dic ꝙ ppl's hodie pōt: et quod dicitur ibi tranſtulit, id eſt conceſſit.

ſ Qua maiores natu. Maiores natu dicunt̄ nobilitate, antiquitate, dignitate, ſcientia: vt. ij. q. vij. querendum. ⁊ ca. criminationes.

t Plebiſcita ſunt. Plebiſcita p̄mo facta fuerūt propter diſcordiam q̄ fuit inter nobiles et plebeios: vt. ff. de orig. iur. l. ij. §. eiſdem temporibus.

v Conſtitutio vel edictū eſt. Proprie dn̄r cōſtōnes principū ⁊ edicta p̄toꝝ. ‡ Dicit̄ ēt edictū iudicis

† Cōc. tex. i. §. iuꝫ aūt gentiū. cū gl. in ꝟ. bella inſti. de iur. na. gē. ⁊ ci.

Pene fugiēt̄ ī bello.

‡ Tex. ē ſi. i. §. ſꝫ ius q̇ dē ciuile. cum gl. in ꝟ. ius q̇ritū. ⁊ iꝟ. a q̇rino. inſti. de iur. na. gē. ⁊ ci.

Adde ꝙ torq̄s erat īſigne qd̄ circa collū ponebat̄ ī ſignū victorie. Hug. et Archi.

vt eſt citatio.xxiiij.q.iij.de illicita.ff.de re iu.cōtumacia.
R Eſpōſa.¶ Caſus. Dicit hic q reſpōſa ſunt q̄ iuriſ-cōſulti interrogātib9 rn̄debāt: vt fuerunt reſponſa Pauli. Fuerūt enim q̄dā prudentes electi eq̄tatis arbitri, q̄ reſponſiones ſuas ediderūt in ſcriptis quib9 diſſidentium lites ſopiebant.

a ¶ Reſpōſa. olī licuit cuilibet totā hereditatē ſuā relinquere alteri: ſed Falcidius ſtatuit q quarta pars hereditat9 deberet relinqui legitimis heredibus. Eſt autē triplex Falcidia. Una eſt debita iure nature, q̄ cōpetit legitimo heredi. Alia eſt debita iure inſtitutionis quā poteſt iure heres inſtitut9 petere cū tota hereditas eſt exhauſta. Jo. Et iſtas duas pōt hodie habere fili9 inſtitut9.ex de teſta. raynald9. et ita ceſſat opi.dn̄orū.C.ad legē fal. q̄ſq̄z. B. Tertia q̄ dicitur quarta trebellianica. et cōpetit heredi inſtituto q̄ rogatus eſt hereditatem alteri reſtituere: vt legitur extra de teſt. raynutius. Jo.

b ¶ Sopiret. nec em̄ licet iudici ab eoꝝ reſponſis deuiare: vt inſti.ō iure na.§.reſpōſa.

Q Uedā etiaz. ¶ hec eſt ſecūda pars diſt. in qua ponit q̄ſdā leges denominatas a ɔditorib9. Jo.ō fā.
¶ Caſus. Hic enumerant̄ ſeptē leges denominate a nominibus conditorū: quorū quatuor Octauianū Ceſarē preceſſerūt: tres aūt fuerunt ſub Octauiano Ceſare: ſcz Papius τ pompeius qui leges cōdiderunt. Premia pro ſuſcipiendis.i.ſuſceptis liberis ɔtinentes. τ Falcidius tribunuſplebis qui parentib9 pmiſit facere de ſua ſubſtantia quicquid vellent, τ extraneis relinquere: preter quartā quā ſuis heredib9 relinq̄re tenent̄ iure nature.

c ¶ Premia. Hec fuerūt premia, q ſi quis haberet Rome tres filios, in Italia quatuor, in Prouincia quinq̄z nō poterat vocari ad onus tutele. ‡ inſti.de excu.tu.in prin. Uel aliter cōſtitutum eſt q ſi quis habet minus q̄z.xxv. an.excludit̄ ab honoribus: tamen ſi eſſet.xx.an.τ haberet quinq̄z filios, numerus filiorū ſuppleret numerum annoꝝ.ff.de mu.τ ho.ad rem.τ.ff.de mino.l.ij.

d S Atyra. De hac ſatyra nihil habemus: ſed tangitur in.C.de lati.lib.l.vnica.in princi.τ in proemio Digeſtorum.§.τ antea.in fine.†

e H hodie. Iniquiſſima eſt illa lex: ſez q patientib9 naufragium inhabitatores oia auferāt: vt.ff.e modeſtinus.ſed hodie lex illa correcta eſt.C.de fur.auf. nauigia.τ ex̄ de conſue.ca.fi.immo tales ſunt excōmunicati ipſo iure: vt extra de rapi.excommunicationi.

ij.ps. † Uide ihūc locū Andre. Alcia.lib. diſpūc. iij.c.iij. ‡ Adde an appel.falcidie veniat trebelliani ca.not.i l.ij.ſi q̄s ali.teſt. phi.τ i l.j.ff.de tur.cōdi.τ late p Alber.roſa.et q̄ ibidem ſcripſi.

‡ Et habere p̄=c mūū.C.q̄ nu.li.ſe excu.l.j. Libero rū nūerus.p=deſt.

R Eſpōſa[a] prudentū ſunt q̄ iuriſcōſulti reſpōdere dicunt̄ cōſulētib9.vnde τ rn̄ſa Pauli dicta ſunt. Fuerūt enim q̄dā prudentes τ arbitri eq̄tatis q̄ inſtitutiones ciuilis iuris cōpoſitas ediderunt: q̄b9 diſſidentiū lites contentioneſq̄z ſopirent[b]. ¶ Que ſunt tribunitie vel cōſulares leges.

Q Uedā etiā leges dicuntur ab ijs q̄ eas condiderunt: vt conſulares, tribunitie, iulie, cornelie. nam ſub Octauiano Ceſare ſuffecti conſules Papius † τ Pompeius legem tulerūt: q̄ a noīb9 eoꝝ appellatur papia τ pōpeia: continens patrū premia [c] p ſuſcipiēdis liberis. Sub eode q̄q̄z impatore Falcidi9 tribunuſpleb9 legē fecit ne q̄s plus extraneis teſtamento legaret, q̄z vt q̄rta pars ſupereſſet heredib9: ex cui9 nomine lex falcidia eſt nominata.

¶ Que ſit lex Satyra.

S Atyra[d] vo lex eſt q̄ de pluribus ſimul rebus loquitur: dicta quidem a copia rerū: et quaſi a ſaturitate. vn̄ τ ſatyram ſcribere, eſt poemata varia cōdere: vt Horatij, Juuenalis, et Perſij.

¶ Que ſint Rhodie leges.

R Hodie[e] leges naualiū commerciorūz ſunt ab inſula Rhodo cognominate: in qua antiquitus mercatorum vſus fuit.

¶ Diſtinctio tertia.

O Mnes[f] he ſpecies ſecularū legum partes ſunt: ſed quia conſtitutionū alia eſt ciuilis, alia eccleſiaſtica. Ciuilis vero forenſe vel ciuile ius appellatur: quo nomine eccleſiaſtica conſtitutio appelletur videamus. Eccleſiaſtica conſtitutio canonis nomine cenſetur. Quid autez ſit canon, Iſido. in lib.v.etymolo. declarat dicens.

¶ Quid ſit canon.

C Anō[g] grece, latine regula nuncupatur.

¶ Unde dicatur regula.

R Egula dicta eſt eo q recte ducit: nec aliquez aliorſum[h] trahit. Alij vero dixerunt regulam dictam, vel q regat, vel q normam recte et bene viuendi prebeat: vel quod diſtortum prauumq̄z

O Mnes τc. ¶ hec diſtinctio diuidit̄ in tres partes. In prima probat quid ſit canon. Secunda ibi: Porro. Tertia ibi: Officium. Joā. de fantu.

¶ Caſus. Ab illo cap. ius autē naturale, aſſignauit ptes legū ſecularū ſed quia cōſtitutio alia eſt ciuilis, que ius ciuile vel forenſe appellatur: alia eccl'iaſtica, de qua principaliter intēdit tractare: ideo ſupponit diſtin.iij. in qua oſtēdit quo noīe lex eccleſiaſtica cenſeatur: τ dicit q nomine canonis cēſetur. Interſerit etiā q̄d ſit priuilegium, τ qd ſit officium legis.

f ¶ Omnes. Sz q̄t. ſ. tractauit de ſpeciebus ſecularium leguz, modo vult tractare de eccleſiaſticis cōſtitutionibus, q̄ varijs nominib9 appellantur. q̄n̄q̄z illud appellat̄ canon: q̄n̄q̄z decretū: q̄n̄q̄z decretalis ep̄l'a. Canon dicit̄ id qd ſtatuit̄ in vniuerſali cōcilio. ex̄ de biga. altercationis. Decretū dr̄ q papa ſtatuit de cōcilio cardinaliū ſuoꝝ ad nulli9 ɔſultationē. Decretalis epiſtola dr̄ quā ſtatuit papa vel ſol9 vel cū cardinalib9 ad ɔſultationē alicui9.lix.di.hoc ad nos.xix.di.ſi romanoꝝ. Itē adhuc alias inuenim9 appellationes canonice ɔſtitutionis: vt dogma, mādatū, interdictū, ſanctio: vt.xxv.q.ij.ſi q̄s dogmata. Dogma eſt qd ɔſiſtit in doctrina fidei chriſtiane.xxiij.di.q̄ ep̄s. Mādatū qd ɔſiſtit i doctria de morib9.xiij.di.his igit̄. Interdictū in q̄ nulla pena adijcit̄.xxxij.di.interdixit. Sāctio vbi pena adijcit̄.xxxvj.di.c.ij.

g C Anon. habet autem canon ſub ſe quatuor ſpecies: vt.xxv.q.ij.ſi quis dogmata.

R Egula.¶ Caſus. Regula dicta eſt eo q recte ducit: nec aliorſum nos trahit q̄z ad rectitudinē. Alij dixerunt regulam eſſe eo q regat. vel q normam viuēdi prebeat: vel prauum corrigat.

h ¶ Aliorſū. Ergo ſi regula nūq̄z trahit aliorſum, ois

† Dicit em̄ hec lex ō latin.lib. cē. q̄ q̄ſi p ſatyrā fuit itroducta ſm Hugo.

ſ. pars

Canon
Decretum.
Decretalis ep̄l'a.
Dogma.
Mādatum.
Interdictuz.
Sāctio

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN